

ARAPÇA ÖĞRENMEYİ ÖĞRENMEK YA DA İYİ BİR ARAPÇA ÖĞRENCİSİ OLMAK

Candemir DOĞAN*

Özet

Bu makale, yabancı dil olarak *Arapça öğrenmeyi öğrenmenin* dil öğrenim stratejileri içindeki önemini vurgulamayı hedefliyor. Dil öğrenim, yaklaşım, yöntem ve teknikleri ile onların birikiminin öğrenime katkılarını kısaca açıklıyor. Hedef dilin kolay öğrenilmesi için dil öğrenme çalışmalarında, dili öğrenme, uygulama, davranış veya plânlarda öğrenci rolüne dikkat çekiyor. Yabancı dil öğreniminde öğrenenlerin giderek artan rollerinin önemine vurgu yapan önemli bir değişimin olduğuna işaret ediyor. Ayrıca yabancı dilin öğreniminde edinme-öğrenme veya öğretim eylemi içindeki öğrencinin rolünün önemine de vurgu yapıyor.

Anahtar sözcükler:

Arapçanın yabancı dil olarak öğrenimi, kolay Arapça öğrenimi, Arapça öğrenmeyi öğrenmek, yabancı dil öğreniminde öğrenci, Arapça öğrenim süreci

ARABIC LEARNING TO LEARN OR TO BE BEST ARABIC STUDENT

Summary

This study aims at emphasizing the importance of language learning strategies in Arabic as foreign language learning to learn. It summarizes the background of language learning approaches, methods and technique. It also takes into account the student's role in learning training and language learning actions, behaviors or plans to facilitate the learning of the target language. There has been a prominent shift within the field of foreign language learning with greater emphasis being put on learners. It also stresses the importance of language acquisition-learning for foreign language learning and the student's role in language learning.

* Yrd. Doç. Dr., Dicle Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü.
can.dogan@hotmail.com

Key words:

Learning Arabic as a foreign language, easily learning to Arabic; learning Arabic to learn, student's role in foreign language learning, learning process in Arabic

Giriş

Tarihte Türklerin öğrenmeye en çok ilgi duydukları yabancı dil Arapça olduğu için, öğrenimiyle ilgili olarak çok farklı yöntemler geliştirdiler. Arapça öğreniminin gelişim süreci ve uygulanan yöntemler öğretim tarihi açısından önemlidir; bununla birlikte, son geliştirilen yabancı dil öğrenim strateji ve yöntemleri uygulanmaktadır. Özellikle son çeyrek yüzyılda yapılan bilimsel araştırmalar ve sonuçlarının öğrenime yansımaları yabancı dil öğrenimi hem kuramda hem de uygulamada önemli ölçüde değişti. Bu gelişmelerle ortaya çıkan yabancı dil öğrenme stratejileri, uygulamada çok daha iyi sonuçlar vermeye başladı. Yabancı dil olarak Arapça öğrenimi de doğal olarak bu gelişmelerden etkilendi ve öğrenimi yeni stratejilere uygun olarak yeniden düzenlenmeye başlandı.

Yabancı dil öğrenimindeki gelişmeler arasında Arapça öğrenmeye başlayacak bir öğrenciye önce *Arapça öğrenmeyi öğretme*, öğrenim uygulamaları içinde özel önemi olan bir olgudur. Arapça öğrenmeyi öğrenmek, Arapça öğretim usul ilminin bir alt dalı gibi çalışan ve öğrenimi çağdaş yöntemlerin gereklerine uygun olarak düzenleyen yeni bir alandır. Arapça öğrenecek bir öğrencinin bilmesi gereken bilgileri öğretir ve gerekli donanım ile öğrenciyi başarılı bir öğrenime hazırlamayı hedefler. Bu yeni öğrenim yöntem bilimi, öğrencinin geçireceği öğrenim sürecini ve bu süreçte karşılaşacağı tüm olumlu veya olumsuz davranışların analizini yapar, sonuçlarının neler olabileceğini önceden belirleyerek gerekli önlemleri alır. Öğrenmenin niteliğini bilen öğrenci yaptığı her hatanın sonucunun kendisine nasıl döneceğini bilir ve ona göre davranışlar geliştirir. Bir bakıma önceden yapılan hazırlık ve erken uyarılarla ilerde pişmanlık doğuracak hatalar önlenmeye çalışılır.

Arapça öğreniminde başarı neyi, nasıl ve niçin öğreneceğini bilmekle bağlantılıdır. Başarı için Arapça öğrenimi hakkında ne tür bilgilerin öğrenileceği, bu bilgilerin hangi yöntemle öğrenileceğini ve öğrenilen bilgilerin nasıl ve nerede kullanılacağını öğrenci önceden bilmelidir. Bu bilgiler öğretilmeden başlanan Arapça öğrenimi özü kapalı ve rastgele bir öğrenim şekli olduğundan başarılı olma ihtimali zayıftır. Öğrenmeyi öğrenme olgusu biçim, hedef ve yöntem olarak nelerin yapılacağı, nasıl uygulanacağı ve uygulamalarla nelerin kazanılacağını öğretir. Öğrenci öğrenim uygulamaları hakkında yeterli bilgi ve donanım ile öğrenme eylemine başlarsa, çoğunlukla daha önceleri yaşanan ve biyografilerde sık sık anlatılan acı tecrübeleri yeniden yaşamaz. “Önce geçen otuz bir yıllık yabancı dil öğrenme çabalarıma ne kadar çok

*zamanımı boşa harcamış olduğumu fark edince neredeyse ağlayacaktım!*¹ örneği bu konuda dikkate alınması gereken önemli bir tecrübedir.

Öğrenci Arapça öğrenmeye başlamadan önce, *Arapçanın nasıl öğrenileceği öğrenilmelidir*. Bu donanımla başlayan öğrenim etkinliklerinde, stratejiler öğrenciye en uygun biçimde belirlenir. Öğrenim stratejileri öğrenci ihtiyaçlarına uygun olarak düzenlenmeden yapılan bir öğrenim, öğrencide gereken ilgi ve isteği uyandıramaz. Yani öğrencinin bireysel özellik, istek ve hedefleri belirlenmeden başlanan öğretim uygulamalarının, öğrenci yetenek, istek ve tercihlerine uygun olması oldukça zordur. Bu sebeple yapılan öğrenim hazırlıklarıyla öğrenci kabiliyet ve hedefleri belirlenmeli ve yürütülecek öğretim uygulamalarının plânı hazırlanmalıdır. Öğrenmeye hazırlık için gerekli bilgiler toplanıp öğrenci de bilgilendirildikten sonra öğretim uygulamalarına geçilmesi durumunda *ne kadar zorluk çektim, ne de çok zamanımı boşa harcadım, bugünkü bilgi ve anlayışım olsaydı şöyle yapardım* gibi pişmanlık ve üzüntü doğuracak hatalı uygulamalardan korunulmuş olur.

Aklın yolu bir olduğuna ve denenenin tekrar denemesi akıllıca bir yol olmadığına göre yapılacak ilk iş, *Arapça öğrenmeyi öğrenerek* derslere başlamaktır. Bu amaca hizmet etmesi için önce Arapça öğrenmeyi öğrenmenin tanımını yapalım, sonra da öğrenim stratejilerini, kullanılacak araçları ve uygulanacak etkinlikleri açıklayalım.

1. Arapça Öğrenmeyi Öğrenmek

Öğrenme kavramı herhangi bir meslek, sanat veya iş için gerekli bilgi, beceri ve alışkanlıkların elde edilmesi amacıyla yapılan çalışma² olarak açıklanır. Öğrenme olayı göze, kulağa ve diğer duyu organlarına gelen fiziksel uyarıcıların arasından seçilen bilgilerin özel mesajlara dönüşümüyle başlar, bu özel mesajlar depolanabilme ve hatırlanabilme özelliklerini kazanabilmesi için sinir sisteminde değişimlere uğratarak saklanır, depolanan bu bilgi yeniden hatırlanmak istendiğinde, kasların hareketini kontrol edebilecek bir başka mesaj türüne dönüştürülerek ortaya çıkar.³

Öğrenmeyi öğrenme; öğrenme etkinliklerinin öznesi olan öğrenci ile yapacağı etkinlikler arasında sağlanacak koordinasyon teknikleridir. Başarılı bir öğrenim etkinliği için öğrenci, gerçekleştireceği öğrenme eylemini bütün boyutlarıyla bilmelidir. Bu bilgilenme, öğrencinin kendisini öğrenim şartlarına daha iyi ve kolay adapte etmesi sağlar. Öğrenci ile takip edilecek öğrenim stratejileri arasında bir tutarlılık sağlarsa, öğrenci uygulamaları benimser ve öğrenilen bilgi, beceri ve tecrübeler zaman içinde rahat bir biçimde dilsel davranışlara dönüşerek Arapça öğrenim hedefleri başarıyla gerçekleşir.

¹ Barry Farber, *Yabancı Dil Öğrenme Yöntemleri*, (Çev. Cem Şen) İm Yayın Tasarım, İstanbul 1994; s.105-106.

² Hasan Eren ve diğerleri, *Türkçe Sözlük*, Yeni Baskı, TDK Yay. Ankara 1988, c II, s.1131.

³ Yrd. Doç.Dr. Ali Murat Sünbül, "Öğrenme-Öğretme Kuram ve Yöntemleri". <http://www.egitim-bilim.com> sitesinden 30 Ekim 2007'de indirildi.

Arapça kolay öğrenilebilir mi? Bu sorunun cevabı, Arapça öğrenmeyi öğrenme ve onu uygulama başarısına bağlı olduğundan hem evet hem de hayırdır. Elbette Arapçayı öğretecek sihirli bir yol vardır, o da öğrencinin stratejik bir plân içinde öğrenmeyi öğrenmek için gereken sistematik çabayı göstermesidir. Belki Arapçayı kolay öğrenme sisteminin kurulması başlangıçta bir parça zor gibi gelebilir, ancak sistem kurulduktan sonra basitçe işleyecek ve bilgilerin artmasına bağlı olarak öğrenim de gittikçe kolaylaşacaktır. Hiçbir şey çabasız, durduk yerde öğrenilmediği gibi sadece *Arapça öğrenme* olarak isimlendirilen plânsız ve düzensiz yalın bir eylemle de Arapçanın öğrenilmesi beklenemez. Yani yöntemine uygun olmayan bir yolla kolay Arapça öğrenilemez. Çünkü öğrenim yöntem gerektirdiğinden, uygulama stratejik plân ve sistemin tüm organlarını kapsayacak bir bütünlük içinde yapılmak zorundadır. “İnsanoğlu, genetik mirasının kendisine sunduğu harika dil edinim kapasitesinin işlevselliğini, teknolojik birikimin sağladığı imkânlarla optimum seviyeye ulaştırma imkânına sahiptir. Bu hedefe ulaşmada önündeki tek önemli engel, dili içgüdüsel kapasitesini kullanarak “edinme” yerine, herhangi başka bir konuyu “öğrenir” gibi talim etmeye çalışmasıdır. Dil edinimi için doğal donanıma sahip insanoğlu için yeni yeni dilleri edinmek bir eziyetten çok bir zevk hâline gelmesi işten bile değildir. Yeter ki, takip edeceğimiz yolu kestirelim; kestirme yol varken dolambaçlı yollarda kaybolup, ümidimizi kesmeyelim.”¹

Yapılan incelemelerde çok yabancı dil bilen insan veya toplumların başarılı olmalarının, daha zeki oldukları için olmadığını ortaya çıkmıştır. “Okuma yazma oranının en düşük olduğu kıta muhtemelen Afrika’dır. Ancak aynı kıtanın sakinleri, geçmişte olduğu gibi muhtemelen bugün de, yabancı dil bilme yarışında birinci sırayı işgal etmektedirler.” Onlar yabancı dil öğrenme başarılarını, sadece bir dilden daha fazlasını bilmelerini gerektiren coğrafi, kültürel veya diğer sebeplerin zorlamasına borçludurlar. Belki onlarınki kadar etkili doğal zorlayıcıları olmayan, ancak Arapça öğrenmek isteyen bir Türk için başarılı olmak, stratejik plâna uygun öğrenmeyi öğrenerek başlamakla sağlanabilir. Kuşkusuz aynı öğrenme yeteneğine sahip insanların yabancı dil öğrenmelerinde başarıyı belirleyen parametre, dış etmenlerin zorlamasıdır. Dil öğrenim güdülenimi ya yerli Afrika kabilelerinde olduğu gibi kültürel zorlama ya da ne ve nasıl öğreneceğini önceden öğrenerek sistematik bilinçli öğrenmeyle olur. Bu nedenle doğal ortam veya dış zorlayıcıların baskın olmadığı durumlarda yapılacak yabancı dil olarak Arapça öğrenimine *öğrenmeyi öğrenerek* başlamak, öğrenimi kolay ve zevkli bir hâle getirebilecek sihirli bir yoldur.

Arapça öğrenmeyi öğrenme etkinliklerinde öğrencinin pozisyonu ne olmalıdır? Öğretim plân ve stratejileri içinde yeri ve konumu nasıl belirlenmelidir? Öğretim ve öğrenim örgüsü içinde öğrenci rolü ne olmalı ve ona nasıl hazırlanmalıdır? Bunlar gibi öğrenim etkinliklerinin vazgeçilemez nitelikleri ve başarının güvencesi olan şu temel ilkeler öğrenim-edinim uygulamalarında bulunmalıdır.

¹ Hasanbey Ellidokuzoğlu, Yabancı Dil Öğreniminde Temel Prensipler.
<http://groups.yahoo.com/group/narcicegim/> sitesinden_30 Ekim 2007 de indirilmiştir.

1.1. Öğrenim Öğrenci Merkezli Olmalı

Her ne kadar öğrenim ortamında birbirinden farklı unsurlar, etkenler, pekiştiriciler ve diğer araçlar kullanılıyorsa da öğrenci tüm bunları kendine uyarlamalı, şayet varsa aralarındaki çelişkileri uygun yollarla gidermelidir. Öğrenme, öğrenim hedefleri ile ortamı oluşturan unsurlar arasında tutarlı bir yapının oluşturulmasıyla başarılabılır. Öğretmen, kitap, metot veya başka bir aracı tutarsız görmek yerine, bunlardaki eksik veya kusurların giderilmesine çalışmalıdır. Öğrenci, öğrenim unsurlarının eksik ve kusurlarını biliyor ve bu eksiklerin yerini başka destek araçlarıyla doldurmaya çalışıyorsa kendisini öğrenime uyarlayabiliyor demektir ki bu tutarlı bir öğrenim davranışdır. Bunun aksi bir tutum içine giren bir öğrenci, tutarsızlığı sebebiyle hem öğrenim ortamının ahengini bozar hem de kendisi öğrenimden gereği gibi verim alamaz.

Öğrenme uygulamalarının odağında olan öğrenci, bütün öğretim araçlarını en etkin şekilde kullanmalıdır. Öğrendiği teorik gramer bilgilerini iletişimde aktif bir biçimde kullanarak hayata geçirmeli ve sürekli geliştirmelidir. Hedefi gerçekleştirmek için cesaretle kendisini öğrenim çevresiyle bütünleştirmelidir. Yani öğrenim şartlarına kendisini uyarlayan bir öğrenci derslere aktif katılır, öğrendiklerini uygular ve dilsel faaliyetleri istekle sürdürerek tecrübelerini artırır. Öğrenim çevresiyle uyumlu bir bütünlük oluşturma, bir yandan öğrenimi kolaylaştırır, diğer yandan da dil kullanımını destekleyerek kazanılan bilgileri melekeye dönüştürür. Öğrenci, öğrenmeye verdiği emekten duyduğu tatmin ve onun etkisiyle oluşan teşvikten aldığı ödül hazzının etkisiyle bilgi düzeyini sürekli yükselterek geliştirir.

1.2. Öğrenim Tatmin Edici Olmalı

Arapça öğrenimi öğrenci hedefine uygun, tatmin edici nitelikte ve birbirine kenetli olmalıdır. Tatmin ilgi ve alışkanlık gibi basit bir güdülenmeyle başlayan, yalın öğrenme olayına canlılık katar ve kalıcı hâle getirerek melekeleştirir. Çünkü öğrenmenin en iyi motive aracı olan *tatmin edicilik* öğrenim olgusunun ruhu sayılır. Arapça iletişim melekesini tecrübe edip geliştirmesi için öğrenciye yardımcı olabilecek araç, gereç ve özellikle bilgili, tecrübeli, nitelikli kişiler gibi çevredeki pekiştiriciler, tatmin duygusunu güçlendirir. Tatmin öğrenciyi, öğrenmiş olmak için öğrenme gibi çok anlamsız bir iş yapmaktan kurtarır ve yapılan işi ruhsal haz ve lezzet kaynağı hâline getirir. Bu özelliğinden dolayı başarıyı arttırmadaki önemi göz ardı edilemez. Hedef dilsel davranışları kazanan öğrenci, yüksek ruhsal tatmine erişir. Bunda en etkili olan şey, öğrenilen bilgilerin yaşantıya dönük ve uygulamaya elverişli olmasıdır.

Her öğrenci, kendi fizikî ve aklî imkânlarını en verimli bir biçimde kullanarak, öncelikle başarılı olma duygusunu tatmin etmelidir. Başarısını başkalarının başarısıyla mukayese ederek ruhsal eziklik duyması, başarısızlığı daha da artırır ve itibarı zedeler. Ümitsizlik içinde olan bir öğrencinin, Arapçayı rahat ve sağlıklı bir biçimde iletişimde kullanması beklenemez. Öğrenimde tatmin duygusunun ihmali, eğitim psikolojisi ve eğitim ekonomisi ilkelerine uygun değildir. Hatta tatminsizlik, tüm çabaları geri teperek istenmeyen zararlı olabilecek sonuçları dahi doğurabilir. Her öğrencinin Arapça

öğrenme yeteneği farklı olduğundan, kabiliyet ve kapasitesi ölçüsünde başarılı olma yolunu aramalıdır. Özellikle öğrenimden tatmin olmayan öğrenci zayıf not alma, sınıfta kalma gibi baskı araçlarının etkisinde bırakıldığında, öğrenim tam anlamıyla bir çıkmaza girer.

Öğrenilen bilgiler, beklentileri karşılayacak ve iletişime uygun tecrübeleri kazandıracak nitelik kazandığında, Arapça öğrenimi başarıya ulaşmış sayılır. Böyle bir sonuca ulaşmak için öğrenci kendisine düşen sorumluluğu yerine getirmeli ve Arapça bilgisi arttıkça, öğrenmeye ilgisinin de artacağını bilmelidir. Öğrenci, öğrenmenin kendisine mahsus bir cazibe, coşku ve memnuniyet kaynağı olduğunu bilmeli ve bu mutluluğu tatmaya çalışmalıdır. Bir dil konuşabilmenin vereceği hoşnutluk, bir pekiştirici olarak kullanılmalı ve sürekli öğrenme isteğini gayretlendirmelidir. Çünkü öğrenme, ancak arzu ve iştiaqla yapıldığında hedeflenen sonuçlara ulaşılır. Bir çeşit ödül niteliğinde olan tatmin, öğrenmeye isteklendirmede ve kalıcı öğrenimi gerçekleştirmede en önemli bir muharriktir. Nitekim tatmin ortamında gül veren tohumun, tatminsizlik ortamında sadece diken vermesi olağan bir sonuçtur. Behemehal öğrenci tüm edinimleri seviyesine uygun hâle getirmeli ve uygulamalarla gelişimini sağlayacak bir tatmin yolu bulmalıdır.

1.3. Öğrenim Seviyesi Şartlara Uymalı

Başarı, bir yönüyle öğrenimin öğrenci seviyesine uygun olmasıyla bağlantılıdır. Öğrenci seviyesinin üstünde veya altında olan uygulamalar her zaman beklenmeyen sonuçlarla karşı karşıya getirir. Öğrenimi muhtemel olumsuzlukların etkisinden korumak için öğrenci, öğretmenle işbirliğine gitmeli ve kendisiyle bağdaşık bir öğretim düzeyi belirlemelidir. Ancak tüm çabalara rağmen kendi seviyesine uygun olmayan veya gücünün üstünde bir girişimle karşılaştığında bunu kendi çabalarıyla kapama yoluna gitmelidir.

Öğrenim, öğrenciyle bağdaşık olarak düzenlenmeli ve öğrenci de kendi kondisyon ve pozisyonunu öğrenim şartlarına uyarlamaya çalışmalıdır. Bu uyum Arapça öğrenimini etkileyen önemli başarı etmenlerinden biridir. Öğrenimin *öğrenci seviyesine uygun* olması için, öğrenim çevresinin geçmiş yaşantıların farklılığı dikkate alınarak belirlenmelidir. Öğrencilerin bilgi, zekâ, yetenek, ilgi, alışkanlık, tutum, davranış, öğrenime hazır bulunuşluk ve değer yargıları gibi istisnâ özellikler öğrenme seviyelerini farklılaştırır. Genellikle bu farkların kaynağı olan anadil ile hedef dil arasındaki mantıksal nüansları dikkate almayan öğrenim, öğrencinin kavrama seviyesini zorlar, ilgisini çekmez, alışkanlıklarına ters düşer ve öğrenimden beklenen hedefleri gerçekleştiremez.

1.4. Öğrenim İsraftan Uzak Olmalı

Öğrenimde israfi önleyerek ekonomik hâle getirmek için, öğrenciye uygun, iyi hazırlanmış aynı anda birkaç beceri veya hedefi gerçekleştirecek bir stratejinin olması gereklidir. Arapça öğrenecek öğrencinin, kazanması istenen uygulamalar birbirleriyle

bağlantılı ve aşamalı olarak plânlanmalıdır. Bunların belli esaslara uygun örgütlenmesi, öğretimde israfı önler. Bu maksatla belli esaslara göre düzenlenmiş öğrenme yaşantıları, Arapça öğretim plân ve programını meydana getirir. Plâna uygun eğitim faaliyetleriyle, öğrencinin tüm uyarıcılarla uyarılarak aktif katılımı sağlanırsa, dil yaşantılarını kazanmada bir dereceye kadar israf önlenir. Plânsız çabaların israf olması bir yana, bazen geri teperek öğrencinin öğrenmeye karşı nefret duymasına dahi sebep olabilmektedir. Harcanan millî servet, ders araç ve gereçleri, zaman, gençlik enerjisi ve insan israfını önlemek için öğrenimi ekonomik hâle getirmek tek çözümdür.

Zaman israfını önlemenin başarıya katkısı çok büyüktür. Bu, bir yandan öğrenimi daha geniş bir zamana yayarak sürekliliği sağlarken, diğer yandan da ödevlerin birikip öğrenciyi yorarak ve usandırarak ihmaline sebep olmadan rahat öğrenmesini sağlar. Bunun için günlük hayatın her anı Arapça öğrenimiyle bir şekilde ilişkilendirilmelidir. Günün her anında Arapça öğrenmek için bir şeylerin yapılabileceği asla unutulmamalıdır. Örneğin son yıllarda yayınlanan cümle kalıplarını öğretecek cep kitapları, konuşma öğreniminde kullanılabilir. Aynı şekilde kelime, cümle kartları veya Arapça bir gazeteden kesilecek bir kupür otobüste, trende, postanede veya herhangi bir yerde, boşa geçen vakitler çok önemli dil öğrenme zamanına çevirebilir.

Arapça öğrenmeyi öğrenmek, onun öğreniminde takip edilecek stratejilerin bilinmesini ve belirlenmesini de gerektirir. Arapçanın kolay öğrenimi için öğrenim stratejileri şu esaslar çerçevesinde diğer öğrenim unsurlarıyla koordine edilmelidir.

2. Arapça Öğrenim Stratejileri

Dil öğrenim stratejileri 1960'larda, bilişsel psikolojinin gelişimine bağlı olarak, öğrenme yöntemleri üzerinde yapılan araştırmaların sonucu ortaya çıkan¹ yeni bir kuramdır. Henüz ortak bir tanımı olmayan *dil öğrenim stratejileri* terimi için farklı tanımlar yapılmaktadır. Wenden & Rubin: "Öğrencinin bilgi edinimi, bilgi depolama, bilgileri yeniden düzenleme ve kullanımını kolaylaştıracak işlemler dizisi, aşamalar, plânlar ve alışılmış çalışma yöntemleri" olarak tanımlar.² Richards and Platt: "Öğrenen tarafından öğrenim süreci boyunca daha iyi anlama, öğrenme, hatırlama ve yeni bilgileri kazanmaya yardım etme niyetli davranış ve kanaatlerin kullanımı" olarak tanımlar.³ Faerch and Casper: "Hedef dilde dilbilim ve sosyodilbilim becerisi geliştirme girişimi"⁴ özelliğini ön plâna çıkararak tanımlarlar. Aslında tanımı yapılmaya çalışılan *yabancı dil öğrenme stratejileri*, her devirde var olan ve yabancı dil öğrenenlerin edinim-kullanım sürecinde rastgele veya çok bilincinde olmadan kullandıkları sistemin bilimsel açıdan yeniden yorumu olduğu söylenebilir.

¹ M. Williams and Robert L. Burden. *Psychology for Language Teachers A Social Constructivist Approach* Cambridge CUP. 1997. 149.

² A. Wenden and Joan Rubin. *Learner Strategies in Language Learning*. New Jersey: Prentice Hall. 1987. s. 19.

³ J. Richards and John Platt. *Longman Dictionary of Language Teaching and Applied Linguistics*. Essex: Longman. 1992. s. 209.

⁴ Claus Faerch and G. Casper. *Strategies in Interlanguage Communication*. London: Longman. 1983. s.67.

Arapça öğrenme eylemlerinin bir bütün olarak işleyiş düzenini sağlayan *Arapça öğrenme stratejisi*; genel olarak Arapçayı öğrenmek için izlenen yol veya amaca ulaşmak için geliştirilen bir plânın uygulaması olarak tanımlanabilir. Bu plân; dilin doğası, öğrenim ve öğretime yönelik varsayımları oluşturan *yaklaşımlar*, seçilmiş bir yaklaşıma dayalı sistematik dil sunumunun genel plânı olan *yöntemler* ve yöntemle tutarlı, dolayısıyla yaklaşımla uyumlu olarak sınıfta uygulanan özel etkinlikler olan *tekniklerden* oluşur. Clark ve Starr'a göre strateji, dersin hedefine ulaşmasını sağlayan oldukça genel bir yaklaşımdır. Belirli ölçüde strateji, sınıf içi öğretim etkinliklerinin belirlenmesinden değerlendirilmesine kadar dersle ilgili öğretim sürecinin tümüne yön verir. Bu anlamda strateji, dersin hedeflerine ulaşmasını sağlayan; yöntem, teknik ve araç-gereçlerin belirlenmesine yön veren genel bir uygulama plânıdır. Yani uzun vadeli öğrenim hedeflerinin nasıl gerçekleşeceği, seçilen yöntemin ana doğrultusunu ve sınırlarını strateji belirler ve tek seçenek değil, birçok yolu olabilir.

Başarılı bir Arapça öğrenimi için önce öğrenme eyleminin odağını oluşturan öğrencinin, öğrenmeye hazırlanması gerektiği açıktır. Öğrenci kendi iç dünyasında zihinsel ve bedensel öğrenme eylemini yüklenmeye isteklendirilmeli ve geçireceği sürece hazırlanmalıdır. Öğrenme stratejisinin öğrenci sorumlulukları belirlenirken şu esaslar dikkate alınabilir.

2.1. Öğrenci Rolünü Bilmeli ve Uygulamalı

Öğrenci, bir yandan öğrenim organizasyonunun esin sebebi diğer yandan da ona hareket veren öznedir. Öğrenci, öğrenimin düzenlenme sebebi olduğu için, öğrenim öğrenci ihtiyaç ve yeteneğine göre olmalıdır. Öğrenim organizasyonunu harekete geçirecek motor güç, yine öğrenci olduğu için bu eylemi gerçekleştirmeye hazırlanmalıdır. Yani Arapça öğrenimi hem öğrenciye göre düzenlenmeli, hem de öğrenci Arapça öğrenmeye hazırlanmalıdır. Arapça öğrenimini öğrenciye uygun olarak hazırlama, öğretmenin geleneksel sorumluluklarından biridir. Öğrenci, öğretim hazırlıklarında kendi ihtiyaçlarını belirleyen öğretmene yardımcı olmalı ve ihtiyaçlarının doğru tespit edilmesini sağlamalıdır. Öznesi olduğu Arapça öğrenmeye hazırlık hususu ise öğrencinin kendi sorumluluğundadır. Öğretmen, öğrencinin hazırlıklarını kontrol eder, yönlendirir ve gerektiğinde yardımcı olur. Öğrenci, öğretmenin yardımı olmadan pek çok karışık kelime ve kurallarla ilgili problemleri çözemez. "Eğitim süreci öğretmene saygı ile başlamalıdır. Bu olmadan hiç kimse diğerinden bir şey öğrenemez."¹ Arapça öğrenmenin zor olduğu söylentileri öğretmenin yardımıyla aşılabılır. Öğrenci kendini öğrenime hazırlama ve başarmada, öğretmenin doğrudan ya da dolaylı etkisi olduğunu asla gözardı etmemelidir.

Öğrenci, öğrenim organizasyonu içindeki kendi rolünü kişisel yetenek ve geçmiş deneyimlerine bağlı kalarak belirler. Bu yüzden öğrenim organizasyonu, geçmişlerinden esinlenerek kendilerine farklı roller biçen öğrencilere göre düzenlenmelidir. Çoğu zaman farklı düzenleme gerektiren öğrenci rollerini üç ana

¹ Doç. Dr. Cevat Alkan, Eğitim Felsefesi, Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa 1983; s.22.

grupta toplamak mümkündür. Birincisi; çeşitli sebeplerden dolayı Arapça öğrenmeye doğal yatkınlığı olanlar, ikincisi; daha önce yaşadıkları bir dil öğrenim tecrübesini Arapçaya aktaranlar, üçüncüsü; bu iki grubun dışında kalan ve Arapça öğrenimi hakkında pek bir şey bilmeyenlerdir. Geçmiş deneyimlerine bağlı olarak farklı pozisyonda olan öğrenci bu özelliğini bilip öğrenme rolünü ona göre ayarlamalıdır. Her gruptaki öğrencinin birikimi, ihtiyaç, kabiliyet ve öğrenme hızları farklıdır. Bunların Arapça öğreniminden beklentilerinin farklı olması, aynı rolü yüklenmelerini engeller. Çünkü öğrenim organizasyonu pek çok iç ve dış faktörün bağlayıcı etkisi altında örgütlenen karmaşık eylemler koordinasyonudur. Bunların birlikte gerçekleşmemesiyle oluşan başarısızlığın tek sorumlusu olarak öğrencinin tutulması eğitimin modüler olma ilkesiyle bağdaştırılmaz.¹

2.2. Öğrenci Göstereceği Etkinliği Bilmeli

Arapça öğreniminin dilsel yaşantılar içinde olması, öğrenciyi sadece öğrenmeye motive etmekle kalmaz, aynı zamanda onun ödül beklentisini de karşılar. Yapay veya eksik dahi olsa dilsel ortam, öğrenimi canlı tutan en önemli bir pekiştiricidir. Doğal olarak dil öğrenimi ile ulaşılması hedeflenen en son etkinlik, iletişim liyakatidir. Sosyal bir olay olan iletişim, dilin anadil olarak kullanıldığı toplum ile ustalıkla etkileşimi gerektirir. Öğrencinin öğrenim başansı ise, iletişim hedefinin gerçekleşme düzeyi ile belirlenir. Öğrenci teorik bilgileri iletişimle uygulamaya koymak için öğrendiğini bilmeli ve istemelidir. Şiddetli istek ve arzuyla öğrendiği bilgileri uygulamaya koyan yani *aşk olmadan meşk olmaz* prensibiyle çalışan öğrenci, iletişim hedefini yakalar. Bunun için iletişim etkinliklerine uyanan özlem ve cesaret sürekli geliştirilmelidir. Onları baltalayacak, başarısızlık korkusu ve kendine güvensizlik gibi duyguların gelişmesine asla izin verilmemelidir. Unutulmamalıdır ki, başarı ancak öğrencinin kendisini tam bir güven ortamında hissetmesiyle sıkı ilişkilidir.

Dil öğrenme problem çözme mantığıyla değil, öğrenilen bilgileri alışkanlıklara dönüştürme yani *önce dinle, anla ve sonra yaşantıya dönüştürerek öğren* yöntemiyle yapılmalıdır. Öğrenme etkinliklerinin hedefler doğrultusunda, yerinde, yapısal ve iletişimsel bir bütünlük içinde olması gerektiği bilinmelidir. Öğrenim sürecinde öğretmen, hedef dil ve diğer hiçbir öğrenim öğesiyle olumsuz etkileşime girilmemeli, eleştirilmemeli aksine bunlar sevilmeli ve değer verilmelidir. Öğrenci ise, tenkit edildiğinde bunların kendi iyiliği için yapıldığını inanmalı ve teşekkür etmelidir. Her zaman temiz, kibar, tertipli, olgun, içten, dürüst, canlı, dikkatli, sabırlı ve daha iyi öğrenme arayışı içinde olmalıdır.

¹ Modüler Öğretim Yöntemi hakkında daha geniş bilgi için bkz. Yrd. Doç. Dr. Tahsin Deliçay, "Arapça Öğretiminde Modüler Yöntem ile Geleneksel Yöntemin Karşılaştırılması" (Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği), *Harran Ün. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c.7, s.1, 2001, Şanlıurfa - Hakemli Dergi. sayfa 89-112.

2.3. Öğrenci Başarıyı Yükselten Davranışları Bilmeli

Arapça öğreniminde başarı, bir yönüyle öğrencinin altyapısıyla ilişkilidir. Öğrencinin geçirdiği öğrenim sürecinde kazandığı başarı ve çalışma alışkanlıkları, Arapça başarısını da yükseltir. Bunun için öğrenci, geçmiş başarılarını süzerek yeni başarısı için onları modellemeli, başarısızlık ve olumsuzlukları gözardı etmek zorundadır. “Türk eğitim sistemi, tarihsel toplumsal ve teknolojik olarak ulusal ve özgün değildir. Sistem, Türk-İslam kaynaklarını kullanmak şöyle dursun, bu kaynakların ört-bas edilmesine yöneliktir. Bu tür kaynakların kullanılmasına yönelik araçlar da (eski yazı, Arapça, Farsça, vb.) son derece güç elde edilebilir biçime sokulmuşlardır.”¹ Bunlar gibi öğrenimi olumsuz etkileyecek dış faktörlere karşı temkinli olunmalıdır. Başarı, tüm müktesebatın ortak bir ürünü olduğundan, yanlış enformasyonun çabaları etkilemesi önlenmelidir.

Zihinsel bir fenomen olan öğrenim, iyimserlikten olumlu ve kötümserlikten de olumsuz etkilenir. İnsanın sevinçli anlarında daha iyi öğrendiği ve üzüntülü anlarında ise daha verimsiz olduğu, herkesin bildiği bir gerçektir. Bu sebeple başarısının yükseltilebilmesi için öğrenim hayatında asla karamsarlığa, umutsuzluğa, tedirginliğe ve bezginliğe yer verilmemelidir. “Yabancı dil öğreniminde, öğrenmeye karar vermek kadar kararlılık da çok önemlidir.”²

2.4. Öğrenci Kendi Sorumluluğunu Bilmeli

Arapça öğretim tarihi incelendiğinde, genel olarak öğretim her zaman *öğrenci merkezli* yapılmıştır. Son yıllarda gelişen çağdaş yabancı dil öğretim yaklaşımlarında *öğrenimin kişiselleşmesine* vurgu yapılmaktadır. Bu bir bakıma öğrencinin geçmişte yüklendiği aynı yükü yüklenmeye devam edeceği anlamına gelir. Ancak yabancı dil öğretiminin doğası, anlatıma dayalı diğer derslerin öğretiminden daha farklı uygulamaları gerektiren bir öğretim alanı olduğundan, öğrenci ne yapacağını bilmeden sorumluluklar yüklenmemelidir. Yapılan araştırmalar, sorumluluğunun bilincinde olan ve bunları nasıl yerine getireceğini bilen öğrencilerin daha başarılı olduklarını ortaya çıkarmıştır.

Dil öğreniminin özelliği, iletişimde kullanılarak öğrenilmesidir. Öğrenim, öğrencinin daha çok derse aktif katılımıyla gerçekleşen bir öğrenim-edinim etkinlikleri sürecidir. Hedef, öğrenim süreci boyunca Arapçanın bir meleke olarak edinimi ise, bu hedef Arapçanın mutlaka uygulamalı, yani kullanılarak ve yaşanarak öğrenilmesiyle gerçekleşir. Kuşkusuz dil melekесinin kazanımı da *iyi bir öğrenci nasıl olunur* esaslarının önce bilinmesi ve sonra uygulanmasını gerektirir. Bu yüzden öğrenim stratejileri, öğrenciyi özel önemi olan öğrenime hazırlama projelerini daha da geliştirmektedirler. Çünkü yabancı dil öğrenim hazırlıklarının başında olmazsa olmaz bir öğe olan *Arapçayı nasıl öğreneceğini öğrenme* misyonu da öğretme-öğrenme görevlerinin içindedir. “Bilindiği

¹ Emre Kongar, *Kültür Üzerine*, Çağdaş Yayınları, İstanbul, 1982; s.85.

² Yusuf Uralgıray, *Modern Metodu, Uygulamalı, Tablilli Ve Araştırmalı Arapça İlk Ve İleri Dilbilgisi*, Riyad 1406/1986 (Tıpkı Basımı Tebliğ Yayınları, İstanbul, ts.), cilt 1, sayfa 1.

gibi eğitim ve öğretimde öğrencinin aktif katılımı ne kadar çok olursa, onun ne kadar çok duyu organı harekete geçirilirse, verim ve başarı şansı da o ölçüde artar.⁷¹

Arapça öğrenim ve öğretim uygulamalarında öğrenci ile öğretmen karşılıklı sorumluluklar taşır. Bunların başında, öğretmenin öğrenciye Arapçayı nasıl öğreneceğini öğretme ve öğrencinin de Arapçayı nasıl öğreneceğini öğrenme görevi vardır. Bu görevin karşılıklı olarak bilinmesi, yerine getirilmesi öğretim ve öğrenimin temel şartlarından biridir. Bunun için ilişkilerin çok samimi ve özverili bir dayanışma ruhu içinde yürütülmesi gerekir. Sorumluluk bilincinin gelişip gelişmediği Arapça öğrenecek öğrencinin, *Arapçaya nasıl çalışıp öğrenmeliyim?* sorusuna bilinçli cevap verebilmesiyle anlaşılır. Öğrencinin cevabı, görev ve sorumluluklarının bilincinde olduğunu gösteriyorsa, öğretime rahatlıkla başlanabilir.

2.5. Öğrenci Arapça Öğrenim Alanını Belirlemeli

Öğrenilen Arapça hangi alanda ve niçin kullanılacak? Öğrenilmek istenilen Arapça kullanım alanı ile ona uygun içeriği belirleyecek olan bu soruya açık ve kesin bir cevabın verilmesi, öğrenimin yönünü ve biçimini belirleyeceğinden önemlidir. Her öğrenim eyleminin başarısı içerik ve hedefin netliğiyle bağlantılı olduğundan, kuşkusuz Arapça öğreniminde de öğrenim içeriğinin seçimi ile ulaşılabilecek hedefin açıkça tayin edilmelidir. Çünkü öğrenilen Arapçanın kullanılacağı alana göre öğrenim şekli de biçimlendirilecektir. Bu iki öğrenim ögesinin birbirini destekler ve bütünler olmasıyla, öğrenim daha verimli düzeyde gerçekleşebilir. Yani öğrenimde hedef ile içerik arasındaki birliktelik sağlanmadan, öğrenci Arapça öğrenime isteklendirilemez, öğrenim de verimli hâle getirilemez.

Arapça öğrenim şartları ne kadar iyi olursa olsun, öğrenim hedefleri uygun içerikle desteklenmezse öğrenime motive zorlaşır. Öğrenim faaliyetlerinin içeriği, hedefleri gerçekleştirecek asıl araç olduğundan önemli başarı etkenleridir. Bunun için öğrenci neler öğreneceğini, nerede kullanacağını ve bunun için daha çok hangi içerikteki metinler üzerinde yoğunlaşması gerektiğini bilmelidir. Bu bilgiler aynı zamanda dilsel kullanım alanıyla ilgili doğru seçim yapmasına da yardımcı olacaktır. Öğrencinin öğrenimle ilgili tüm sorularına bulacağı açık cevaplar, öğrenim efor ve verimini artırmaya hizmet edecektir.

Elbette bilimsel kaynakları incelemek için gerek duyulan Arapça ile yabancı bir dil olarak Araplarla konuşmak için Arapça öğrenme arasında farklar vardır. İlk bakışta belki ortak dil tabanına dayandığı için bu farklar çok önemli gibi görülmeyebilir. Ancak farklı hedefler için kullanılacağından uygulamaları da farklılık gerektirebilir. Bunlar bir antrenörün önceden futbol için hazırladığı plânı ile rakipleriyle sahada uyguladığı arasındaki farka benzer. Bilimsel kaynakları incelemek için öğrenilen Arapça çoğunlukla yazılı dille bağlantılı kalır ve yabancı dil olarak iletişimde kullanılmak istendiğinde hayattaki konuşmalara pek benzemediği görülür. Dolayısıyla nazarî bilgi

⁷¹ Prof. Dr. Cahit Kavcar, *Edebiyat ve Eğitim*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını, Ankara 1994; s.139.

gerektiren bilimsel Arapça ile tatbiki bilgi gerektiren iletişim Arapçası daha farklı yollarla öğretilmelidir.

Arapçayı iletişimde kullanma hep bilinen söz kalıplarıyla olmaz, bazen beklenmedik durumlarla karşılaşıldığında bağlama uygun anlatımların üretiminin becerilebilmesi gerekir. Bilimsel Arapça öğreniminde böyle bir ihtiyaç olmadığından, konuşma Arapçası ile bilimsel Arapçanın farklı boyutları vardır. Ekseriya ülkemizde de iki farklı alanda ve iki farklı amaç için kullanılmaktadır. İki alan arasındaki farkı, kullanım biçimlerini ve buna göre Arapça öğrenimine getireceği biçimsel farklılıkları belirlemeye çalışalım.

Dilsel Arapça Öğrenimi: Dilsel Arapça öğrenimi; çoğunlukla dört temel dil beceri olan dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini geliştirerek bu becerileri iletişimde kullanmak isteyenlerin seçtikleri öğrenim alanıdır. Yani yaşayan bir dil olarak hayatın tüm alanlarını kapsayan Arapçanın iletişim için öğrenilen şeklidir. Dilsel amaçla öğrenilen Arapçayla, ağırlıklı olarak iletişim sorunlarının çözümü hedeflense de diğer alanlarda da kullanılabilir. Gereken nitelikleri taşıyan kombine bir disiplin içinde sağlanan dilsel ve kültürel mirasın birlikte aktarımıyla dilsel Arapça öğrenim başarıları artar.

Bilimsel Arapça Öğrenimi: Bilimsel Arapça daha çok yazılı kaynakları incelemek için kullanılır. Ağırlıklı olarak din, tarih, edebiyat ve felsefe gibi alanlarda yazılan klasik edebi, ilmi belge ve kitapları aslından okuma ve inceleme için öğrenilir. Bunun için öğrenimde dilbilgisi kuralları, edebiyat ve edebi sanatlar gibi daha çok yapısal nitelikli bilgiler ağırlık kazanır. Öğrenim, yazılı metinlerin doğru okunup anlaşılması uygulamalarının hâkim olduğu bir öğrenme stratejisinin uygulanmasını gerektirir.

2.6. Öğrenci Hedefi ve Ona Ulaşma Yöntemini Bilmeli

Öğrencinin Arapça öğrenme nedenlerinin açık olması, hedefin gerçekleşmesinde önemli rol oynar. Öğrenim hedefi öğretmen tarafından bilindiğinde, öğretmen bu hedefe uygun stratejileri belirler. Belirlenmiş bir hedefe uygun kitap, araç ve gereçlerin seçimi kolay olur. Öğrencinin hedefi turizm rehberliği için Arapça öğrenmekse, bir Arap üniversitesinde öğrenim amaçlı öğrenenden farklı bir strateji izlemesi gerekecektir. Bundan böyle ders kitapları başta olmak üzere tüm öğrenim araçları da alanlara göre hazırlanmaktadır. Arapça öğrenme hedefi belli olmayan bir öğrenci, dilin hangi alanını öğrenmek istediğini, neleri öğrenmeye ihtiyacı olduğunu bilemez. Böyle bir belirsizlik, takip edilecek yöntem ve kullanılacak araçları doğrudan etkiler ve bunlar uygun olmazsa öğrenim verimsizleşir.

Öğrenimin ilk aşamasında hedef, temel dil becerilerini tekellüfsüz, kolay ve akıcı bir biçimde kullanma becerisini geliştirme olmalıdır. Bunu takip eden aşamada Arapçayı nerede ve niçin kullanacağını açık olarak belirlemeli ve bu alana uygun dil becerilerini öğrenmeye yönelmelidir. Kullanım alanı ve maksadı belli, buna uygun plân, yöntem ve teknikler seçildiğinde öğrenim uygulamaları dil becerilerinin edinimini

kolaylaştırır. Çünkü “plân neyi, niçin ve nasıl yapacağımızı ortaya çıkarır. Her işin üstesinden gelmenin ilk şartı plânlı çalışmaktır. Plânlı çalışmak başarının anahtarıdır.”¹ Buna rağmen nerede ve niçin kullanılacağı belli olmayan rastgele yapılan Arapça öğreniminde zihin bilgi karmaşası içinde boğulur ve öğrenci ümitsizliğe düşebilir.

2.7. Öğrenci Öğrenmeye İstekli Olmalı

İsteklilik öğrenmeye güç, hareket ve yön vermekle beraber devamını da sağlayan bir enerji kaynağıdır. Motivasyon, öğrenime aksiyonu kazandıran “iç ve dış eforların öğrenciyi isteklendirme ve derslerine verimli çalıştığı takdirde kişisel öğrenme arzu, amaç, çıkar ve ihtiyaçlarını en iyi şekilde tatmin edeceğine inandıran”² başarı parametrelerinden biridir. Şüphesiz başarının temelini her zaman çalışma oluşturur, ancak çalışma eylemi, kendi içinde pek çok düzenlemeyle gerçekleşir. Örneğin bazı öğrenciler az bir çalışmayla başarılı olurken, diğerlerinin niçin daha çok çalışmak zorunda kaldıkları incelendiğinde, başarının küçük yaşta *öğrenmeyi öğrenerek* bilinçli öğrenme yeteneğinin gelişmesiyle ilgili olduğu anlaşılır. Oysa başarıyı oluşturan öğeler arasında motivasyonun önemli bir yeri olduğu açıktır. Çünkü motivasyon başarı öğeleri arasında birleştirici bir harç görevi yapar ve tüm bileşenlere efor ve aksiyon kaynağı olur. Bu özelliğinden dolayı motivasyon, öğrenimin olmazsa olmaz bir esasıdır.

Öğrencinin öğrenmeyi sevmesi ve hevesli olması, öğrendiği şeylerin çoğunun aklında daha uzun süre kalmasını sağlar. Buna bağlı olarak öğrenci daha az çalışma ihtiyacı duyar, fakat verimli çalışmanın bir ürünü olarak daha başarılı olur. Peters and Waterman’a göre, geçmişteki kişisel başarıyla kurulan sıradan bir ilişki bile, insanları daha fazla çaba harcamaya, daha başarılı olmaya motive etmektedir.³ Öğrencinin geçmiş tecrübesinde Arapçayla iyi ilişkilerin olması ve bu ilişkilerin yeniden canlandırılmasının motive ve başarıya katkısı küçümsenemez. Bunlar yeniden etkinleştirilse öğrenme isteği, daha çok öğrenme isteğini doğuracak o da doğal olarak başarıyı getirecektir. Öğrencinin öğrenmeye motive için “yapması gereken, ne istediğine karar vermesi; onun karşılığında ne verebileceğini tespit etmesi ve önceliklerini belirleyerek işe koyulmasıdır.”⁴

Öğrencinin göstereceği en basit isteksizlik, sadece kendi enerji ve zamanını değil, bununla birlikte öğretmen ve diğer öğrencilerin de enerji ve zamanlarının zıyanına sebep olur. Böyle bir israfı önlemek için henüz işin başında iken öğrenimin hem muhtemel zorluklarını hem de sürekli çaba ve kararlılık gerektirdiğini bilmelidir. Arapça öğreniminde hangi strateji kullanılırsa kullanılsın, başarının sadece sistemli ve disiplinli bir çalışma süreci içinde elde edilebileceği düşüncesi yerleştirilmelidir. Sadece Arapçanın öğrenimi hedeflenirse ve öğrenimine mahsus uygun ortam oluşturularak

¹ Savaş Büyükkaragöz - Cuma Çivi, *Genel Öğretim Metotları*, 7. baskı, Öz Eğitim, İstanbul 1997. s. 165.

² Ö.Yüksel, *İnsan Kaynakları Yönetimi*, Ankara, 1998, s.119.

³ J. T. Peters, and R. H Waterman, *Yönetme ve Yükseltme Sanatı*. (Çev: Selami Sargut), 1995, s.102.

⁴ Burhanettin Ez-Zernûci, *Talim’ul- Müteallim*, (Tercüme ve Şerh M. Vehbi Yavuz) Çağrı, İstanbul 1980, s. 118.

uygulamalar çok dikkatli ve özenle yapılırsa, bilgiler melekeye dönüşerek edinilebilir. İyi bir öğrenim ortamının bütünleyicileri ise her zaman düzenli, sürekli, bilinçli ve yöntemli çalışmaktır.

2.8. Öğrencinin Beğendiği Bir Modeli Olmalı

Öğrencilere nasihat etme ve eksiklerini söyleme yerine, özelliklerini keşfetme ve bunların farkına varmaları sağlanarak motive edilmeliler. Keşfedilen özelliklerinin farkına varan ve bunları nasıl kullanacağını güzel bir modelde gören öğrenci, belki farkında olmadan onu kendisine örnek alabilir. Sonra modelin yaptıklarını yapmaktan zevk almaya başlar ve başarısı katlanarak artışını sürdürür. Benimsediği model üzerinden hedefe kilitlenen öğrencide öğrenme, büyük bir zevk ve sevinç kaynağı olduğu için derslere az çalışsa da çok başarılı olur. Modeli olmayan veya öğrenmeyi bilmeyen öğrenci dikkatini bir noktaya odaklamayı başaramaz, sürekli ilgisiz şeylerle kendisini meşgul eder ve bu da doğal olarak çalışma verim ve başarısını azaltır. Ancak verim alınmadan yapılan sözde ders çalışmaları, bir süre sonra öğrencinin öğrenme zevkini yitirmesine sebep olur, azmini kırar ve öğrenmeyi bir yük hâline getirir. *Isteksiz yenen aş, ya karın ağrıtır ya baş* atasözü bu durumu pek güzel açıklar.

3. Arapça Öğrenim Araçları

Arapça öğrenimine hazırlık işlemlerinin yarısı öğrenciyi bilgilendirme ise, diğer yarısı da araç ve gereçlerin hazırlanması ve kullanımının öğretilmesi oluşturur. Öğrenme eyleminin öğrenci tarafından gerçekleştirilmesi için kullanacağı araç-gereçlerin seçimi, hazırlanması ve bunların nasıl kullanılacağını öğretimi de önemlidir. Araç-gereçsiz öğrenme olmayacağı gibi, uygun olmayan araçlarla da istenilen başarı sağlanamaz. *Zira alet yapar, el övünür.*

Çoğu zaman hedefe ulaşmak için kullanılan araçlar, bir süre sonra bizzat kendileri hedef hâline gelebilirler. Araç ile hedef arasındaki yanlış olan bu yer değişimi, öğrenimde ciddi hedef sapmasına neden olabilir. Özellikle Arapça öğreniminde araç ve gereçlerin hedef haline gelmesi az görülen bir problem değildir. Oysa sağlıklı bir Arapça öğrenimi için öğrenim hedeflerinin iyi belirlenmesi ve bu hedeflere götürecek en uygun araçların da doğru olarak seçilmesi gerekir. Bunun yapılabilmesi için öncelikle temel öğrenim araçları ile bunların kullanım yöntemlerinin bilinmesi gerekir.

Temel Ders Kitabı: Arapça öğreniminde, gramer bilgilerini iletişimde kullanım biçimine uygun öğretecek ve sade bir üslûpla yazılmış temel bir ders kitabı esas alınmalıdır. Kitap, gramer konularını farklı uygulamalar içinde aşamalı olarak bol örneklerle işlemelidir. İlk aşamada gramer bilgisi iletişimde işe yaramıyormuş gibi sanılsa da, ileri aşamalarda yararları görüleceğinden sabırla öğrenilmelidir. Kitap, temel dilbilgisi kurallarını, kelime dağarcığı, anlama ve anlatma bilgilerini geliştirecek özellikte olmalıdır. Temel bilgiler ayrıntılara boğulmadan işlenmeli ve konular birbirini destekler ve tamamlar nitelikte sıralanmalıdır. Genellikle tüm öğrenim faaliyetlerinin odağı olmalı ve ayrıntıları diğer yardımcı araçlara bırakmalıdır.

Bugüne kadar Türk öğrencilere özel, temel ders kitabı niteliği taşıyan bir kitap hazırlanmadı. Bu ihtiyaç, yabancılar için hazırlanmış olan ve gramer konularını Türkçeye uygun olarak işleyen bir kitapla karşılanabilir. Ancak öğrenim hiçbir zaman sadece kitap okuma ve anlama şekline dönüşmemelidir.

Dilbilgisi Kitabı: Öğrencinin Arapça dilbilgisi kurallarını öğreneceği iyi bir gramer kitabı olmalıdır. Konular dili iletişimde kullanıma uygun örneklerle açıklamalı ve kesinlikle kuralların filolojik incelemelerine girmemelidir. Sınıf ortamına uygun olmalı, benzer konular birbiriyle bağlantılı anlatılmalı, *temel kurallara geri dönüş* gibi periyodik tekrar özetleri olmalıdır. Arapça öğreniminde dilbilgisi çok önemli olmasına rağmen o tüm gayret ve vakti yutan bir kara delik hâline gelmemelidir. Önemi Mehmet Zihni Efendinin “النحو في الكلام كالملاح في الطعام”¹ ölçüsünde olmalıdır. “Yabancı dil öğrenmek isteyen genç insanlara gramerin yaşamsal öneme sahip olduğunu söyleyen eski gramerciler, bu ısrarlarında son derece haklıdır. Bununla birlikte, yabancı bir dilde iletişime geçmekten zevk almak için önce gramerin öğrenilmesi konusundaki ısrarlarında yanılmaktadırlar.”²

Dilbilgisi *kuşatma hareketi* denilen ve sürekli hedef kuralla ilgili kullanım ve bilgileri destekleyen tekrarlarla öğrenilmelidir. “Krashen’a göre anlaşılabilir mesajlar almak suretiyle dil edinimi inanılmaz derecede kolay bir yolla gerçekleşir. Bol miktarda anlaşılabilir mesaja maruz bırakılan bir kişinin edinim cihazı, bu mesajların içindeki dil bilgisi kurallarını, kişi farkına varmadan edinir.” Değişik açılardan takibe alınan gramer kuralı kısa bir sürede ve kalıcı olarak öğrenilebilir.

Uygun bir Sözlük: Arapça öğrencisinin herhangi bir kitap, gazete veya dergide geçen kelimeleri içeren, her yönüyle kullanışlı bir sözlüğü olmalıdır. Sözlüğün ilk aşamalarda Arapçadan anadile olması tercih sebebi ise de, zaman içinde öğrencinin gelişim seviyesine uygun olarak Arapçadan Arapçaya bir sözlüğün olması tavsiye edilir.

Örnek Konuşma Cümleleri Kitabı: Konuşma becerisi yalın dilbilgisi kurallarının öğrenimi veya metinlerin okunmasıyla edinilmez. Konuşma kitabı, kendine özgü çeşitli yöntemler kullanarak öğrencinin iletişimde kullanacağı cümleleri bir oyundaki rol gibi ezberletmelidir. Konuşma kitabı, diğer öğrenim araçlarında bulunmayan gerçek hayata ait iletişim ve nezaket ifadelerini öğretmelidir. Öğrencinin zihninde sürekli *Arapça bunları nasıl söyleyebilirim* ilgisini uyandırarak konuşmaya uğraştırmalı ve kelime dağarcığını zenginleştirmelidir.

Gazete ve Dergiler: Arapça gazete ve dergilerin öğrenim araçları çeşitliliği açısından ayrı bir önemi vardır. İlk bakışta basit gibi görünen bu araçların uyandırdıkları öğrenme heyecan ve motivasyon beklenenden daha fazla olur. Çoğu zaman diğer öğrenim araçlarında bilinmeyen bir dirence karşı ısrarla verilen öğrenme mücadelesi, gazete ve dergilerde pek görülmez, kelimeler adeta eski bir tanıdık gibi ilgiyle hafızaya alınırlar. Dolayısıyla belirli bir aşamadan sonra günlük yazı dili ortamı olan gazete ve dergilerin etkin öğrenme gücünden faydalanılmalıdır.

¹ Mehmet Zihni Efendi, *el-Muntahab ve'l-Muktaṣab fi' kavā'idi's-sarf ve'n-nahv*, İstanbul, 1991, s.1.

² Farber, age, s.142.

Radio ve Televizyon: Arap ülkelerinin radyo ve televizyon yayınları uydu alıcılarla yurdumuzda dinlenebilmektedir. Mısır radyosu gibi öğretim yayınlarını kitap ve değerlendirme sınavları göndererek yazılı olarak destekleyenleri de vardır. Kelimelerin anlam ve doğru telaffuzları canlı bir bağlam içinde öğreten bu çağdaş araçlardan mutlaka faydalanılmalıdır.

Kasetçalar, Walkman veya MP3: Bu çağdaş araçların Arapça öğreniminde özel bir yeri vardır. Yakın zamana kadar ülkesinde Arapça öğrenen birinin Arapça telaffuzu doğal şekliyle duyma şansı yoktu. Bundan dolayı iletişimde telaffuz ve anlaşma problemi çok oluyordu. Bu araçlar problemin çözümüne büyük katkı sağladılar ve daha da önemlisi her yerde öğrenme fırsatı verdiler. Bugün bu araçların sistemli ve usulüne uygun kullanımıyla tabii konuşma üslupları doğru öğrenilebilir.

Bilgi Kartları: Bilgi kartları öğrenmenin sürekliliğini sağlayan ve boş zamanları değerlendirmede önemli bir araçtır. Arapça öğreniminde hazır bilgi kartlarının kullanımı yaygın değildir. Öğrenci kendi ihtiyacına göre, çalışmalarına hazırlık sayılabilecek bilgi kartlarını hazırlamalıdır. Kelime, cümle ve soru kartları şeklinde hazırlanan kartlar daha verimli ve kullanışlıdır. Bir kelime hatırlanmaya çalışılıp hatırlanamadığında cevaba bakmadan ısrarla hatırlamaya çabalamak, hafızaya iyi bir kaydetme yöntemidir. Bilgi kartları zamanla düzenli yenilenirse, ilgi sürekli canlı kalır.

4. Arapça Öğrenim Etkinlikleri

Öğrenci Arapça öğrenmeyi öğrenme, öğrenim stratejileri, uygun araç-gereçleri tanıma ve kullanma konularında gerekli bilgiyi öğrendi. Arapça öğrenim etkinlikleri kısmı, önceki bilgilerin hayata geçirileceği bölümdür. Çünkü öğrenim etkinlikleri, asıl öğrenim-edinim sürecini işletecek temel parametrelerdir. Öğrenci bilgilerini etkinliklere çevirme sürecinde uyması gereken kuralları bu bölümde öğrenecektir. Dolayısıyla öğrenme eylemini bütünleyen öğelerin hazırlığı bittikten sonra şu talimatlarla bilgiler hayata geçirilmelidir.

4.1. Sürekli Aktif Öğrenme Çabası İçine Giriniz

Arapçayı aktif öğrenme; iletişimde kullanma, uygulama yapma ve yaşayarak öğrenmek demektir. Öğrenci öğrenme sürecine etkin katılım ve aktif öğrenme çabaları içine girerek başarılı olabilir. Bu etkinlikler; dinlemeden anlamaya ve okumadan yazmaya varıncaya kadar tüm öğrenme etkinliklerini kapsayacak biçimde veya bunların bir mozaigi niteliğinde düzenlenebilir. Bunları gerçekleştirmek için öğrenci, öğrenime uygun ve gerekli çevre şartlarına kendisini iyi uyarlamalıdır. Örneğin öğrencinin dil aktivitelerine etkin katılımı yeni çabaları, yeni çabalar da yeni katılımlara hazırladığından, öğrenilen bilgiler sürekli pekişir ve edinim kazanılır. Bu işlemler dizisi istenilen her şey öğrenilip hedefler gerçekleşinceye kadar devam etmelidir.

Öğrencinin aktif öğrenme çabası içine girebilmesi için sözcük dağarcığının zengin olması ve dilbilgisi kurallarını öğrenmesi yeterli değildir. “Kişinin dikkatini

sadece manaya odakladığı akıcı konuşma esnasında kullanabileceği gramer bilgisi sadece edinilmiş şuuraltı bilgisidir. Konuşma esnasında öğrenilmiş bilgiyi kullanmak demek, akıcılığın ve doğallığın kaybolması demektir. Zira insan beyni/zihni aynı anda bilinçli olarak iki farklı şeye odaklanamaz. Normal konuşma sürecinde bilincimizin odağı cümlelerin manasıdır. Manaya gramer giydirilmesi bilinçaltında gerçekleşir. Gramere odaklanma beraberinde mananın zayıflamasını getirir ve dolayısıyla üretilen cümleler ya akıcılığını ya da doğallığını kaybederler.” İletişim kurma aracı olan dilsel bilgiyle birlikte Arap toplumunun kültürel anlatım biçimleri, farklı pozisyonlara uygun hitapları, tepki tarzları ve çeşitli bağlamlarda söylenecek uygun sözleri bilmek gerekir. Çünkü dilsel bilgilerin uygulamada diğer bileşenleriyle koordineli kullanımıyla oluşan bütünlük, aktif öğrenmeyi sağlayacak bir girişimdir.

4.2. Öğrendiklerinizi Sürekli Pekiştiriniz

Öğrenimin temelini oluşturan şey, öğrenilen bilgileri doğrularak pekiştirme ve zihinde sabitlemedir. Pekiştirilen bilgiler özümsemişe beceriye dönüşürler. Pekiştirme düzeyine ulaşan bilgilerin bütünlük oluşturacak biçimde derlenmeleri gerekir. Henüz öğrenilmeyen yönlerin nasıl öğrenileceği belirlenmeli ve eksikler tamamlanmaya çalışılmalıdır. Periyodik aralıklarla yapılan pekiştirme kontrolleriyle bilgiler denetlenmelidir. Bu denetim geri bildirimini sağlayacağı için bir yandan öğrenilen bilgilerin hedeflenen davranışları hazırlayıp hazırlamayacağı denetlenirken, diğer yandan da uygunluk ve geçerliliği denetlenmelidir. Eğer bilgiler istenen davranışa hazırlayacaksa daha önce öğrenilen bilgilerle katıştırılarak kalıcı edinim kazanılmalıdır.

Öğrenilen Arapça bilgileri pekiştirme etkinliklerinde zekâ en aktif şekilde kullanılmalıdır. Çünkü zekâ etkinliği olmadan söyleme, dinleme, okuma ve yazma gibi öğrenim etkinlikleri şuursuzca tekrar düzeyinde kalır ve hedef dil melekesini oluşturamaz. Zekâ etkinliği dilsel yapının gizli şifrelerini çözmeyi ve bilinçli öğrenmeyi sağlayan temel öğrenim aracıdır. Bu özellikten yoksun olan öğrenim şuursuzca bir ezberleme şeklidir ki, bu yolla Arapça öğrenilemez.

4.3. Çok Değil, Verimli ve Kesintisiz Çalışınız

Arapça öğreniminde zamanın düzenlenmesi ve çalışmaların sürekliliği özel önem taşır. Çalışma zamanları *bir Arapça öğrencisi günün yirmi dört saati Arapça öğrencisidir* ilkesine uygun düzenlenmelidir. Yabancı dil öğrenimini diğerlerinden ayıran önemli özellik, yabancı dil çalışmak için çoğu zaman özel çalışma ortam ve zamanı gibi belirlenmiş kurallara bağlı olmadan her yerde ve her zaman çalışılabilir olmasıdır. Arapça günlük hayatın bir parçası olmalı, her fırsatta öğrenerek yaşama bilinmeli ve hatta hayat tarzı hâline getirilmelidir. İstenilirse her mekân bir şekilde Arapça öğrenmeye uygun bir ortam hâline getirilebilir, böyle bir uygulama ile Arapça öğrenimi tüm zamana yayılmış olur.

Öğrenimle birlikte kesintisiz çalışma ve tekrarlara başlanmalı, bu az ve yavaş bile olsa kesintisiz sürdürülmelidir. Kalıcı bir dil öğrenimi için gününbirlik, düzenli ve

bilgileri hazmederek üretimsel bir çalışma yolunun izlenmesi zorunludur. Öğrenim süreci içinde hiçbir zaman *bugün bu kadarı yeter* bezginliği gösterilmemeli, yolda yürürken, bir yerde beklerken, bulduğu her boş vakitte, önceden hazırladığı bilgi kartlarını tekrar ederek öğrenim kesintisiz hâle getirilmelidir. Günlük işler arasında boşa geçen beş-on dakikalık kısa sürelerin tekrar ve hatırlamalarla geçirilmesi, bilgileri hafızaya kaydetmenin en iyi yolu olarak kabul edilir. Dinlenme, yürüme veya walkman dinlemeye engel olmayan bir meşguliyet sırasında ders kayıtları dinlenerek, en az birkaç kelime veya cümle öğrenilebilir. Atılmış bir kitap sayfası, gazete veya dergi parçası en az birkaç kelimenin öğrenilmesine sebep olabilir. Bu gibi araç ve vesilelerle öğrenim, günlük hayatın bir parçası hâline getirilebilir ve öğrenim etkinlikleri tüm zamana yayılabilir.

Her gün plânlı özel bir vakit Arapça öğrenimine ayrılmalı ve bu süre içinde programa uygun olarak çalışılmalı, çalışma bununla sınırlı kalmamalı günün her uygun vakti fırsat bilinerek *öğrenim için en etkili anlar* olarak değerlendirilmelidir. Bazen önemsiz bir anda, küçük bir çabayla çok önemli bilgiler pekiştirilebilir. Öğrenim sürekli olursa, bilgiler harcanan emeğe uygun bir hız ve artışla gelişirler. Süreklilik sürdürülmezse bin bir emek ve zahmetle öğrenilen kelime, cümle, kural ve deyimler unutulur. Bilgilerin unutulmadan zihinde canlı kalmaları için sürekli tekrar önemlidir.

4.4. Bilgileri Parçalar Hâlinde Öğreniniz

Arapça doğal olarak yapısal bir bütünlük içinde olan bir dildir. Ancak öğrenirken bu bütünlüğe zarar vermeyecek bir biçimde parçalara ayırarak öğrenmenin bir zararı yoktur. Başlangıçta kelimeler cümle içinde öğrenilmeli ve bütünleyici bir birikim sağlanıncaya kadar öğrenim sürdürülmelidir. Kısa bir metni bir bütün hâlinde öğrenmek öğrenmeyi daha verimli hâle getirebilir, ancak uygulama endişeye sebep olacaksa, uygun birikim oluşuncaya kadar ertelenmelidir. İstenen sonuçların elde edilmesiyle daha uzun parça ve metinlerle daha dikkatli ve sabırla çalışmalar sürdürülmelidir.

Bilgilerin parçalar hâlinde öğrenilmesi, bir defada bir kelime veya cümle öğrenimi üzerinde yoğunlaşma olarak anlaşılmalıdır. Yoksa kelimeyi cümleden, cümleyi metinden soyutlayarak öğrenme gibi yanlış bir parçalama anlaşılmalıdır. Hedef kelime, cümle içinde bilinmeyen tek kelime olmalı ve öğrenme çabaları onun üzerinde yoğunlaşmalıdır. Aynı yöntem cümle öğreniminde de uygulanmalıdır. Yine bazı kelime, cümle ve gramatik yapılar ile kalıpların bölünmez olduğu ve bunları öğrenmek için birimlere ayırma çabalarının daima boşa çıkacağı bilinmelidir. Çünkü doğal yapıya aykırı anlamsız bölme işlemi çoğu zaman öğrenciyi başarısızlığa sürükleyebilir.

4.5. Önce Dinleyiniz, Okuyunuz ve Sonra Anlatınız

Ülkemizde okuma ve okunanı dinleme en yaygın kullanılan Arapça öğrenme yöntemidir. Etkin dinleme, öğrenmenin en önemli yollarından biri olduğu gibi yabancı dil öğreniminin de vazgeçilemez bir esasıdır. Çünkü dinleme olmadan seslerin doğru

öğretimi, kelimelerin bilinçli kullanımı ve iletilen anlamların tam anlaşılması mümkün değildir. Bilinçli dinleme ve okuma becerileri basit bir dinleme ve okumadan çok farklı özellikler taşımaktadır. Okuma, görme aralığını ayarlamadan başlayan göz, kulak, ağız ve beyin gibi ilgili tüm organlar arasında sağlanan koordinasyona iç ses gibi pek çok etkenlerle birlikte yoğunlaşma olduğu düşünüldüğünde, çok karışık bir eylem olduğu görülür. Dinleme ve okuma her ikisi de temel dil becerilerini oluşturmada öncelikli rolleri olduğundan önemli ve özenle öğrenilmeleri gereken anahtar dil becerileridir.

Arapça çok ve sürekli okuyarak, okuma organları arasında koordine sağlanabilir. Koordine iyi kurulduğunda, okuma eylemi Arapça öğrenme aracı hâline dönüştürülebilir. Ülkemizde yaygın olan okumuş olmak için okuma gibi sadece yalın bir sesletim biçimi olan anlamsız okumayla dil becerileri gereği gibi geliştirilemez. Hâlbuki okuma dilsel yapı içindeki kelime ve cümleleri tanıma ve bunlardan her düzeyde anlamlar çıkarma gibi ileri maksatlar için başvuru bir araçtır. Okumanın bir diğer özelliği de anlatma, anlama ve duygularını yazmaya aşinalık kazandırmasıdır. Çok okumanın sağladığı bol örneklerle karşılaşma, Arapça yapıların keşfedilmesine ve yapısal sistemin farkında olmadan melekeleşmesine yardımcı olur.

4.6. Arapça Rezervinizi Geribildirimle Besleyiniz

Öğrenilen Arapça bilgiler, belirli zaman aralıklarıyla yeniden gözden geçirilerek pekiştirilmeli ve yanlışlar düzeltilmelidir. Bu yapılmazsa yanlışlar yanlış olarak yerleşir ve daha sonra düzeltilmesi zorlaşır. Verimli bir öğrenim, öğrenilen bilgilerin periyodik aralıklarla sürekli ve düzenli denetimine bağlı olduğu için geçmiş konular düzenli aralıklarla yeniden gözden geçirilmelidir. Öğrenilen bilgilerin her fırsatta çeşitli yollarla iletişime aktarılmalı, bu yolla dil rezervinin oluşumu hızlanır ve bilgiler kalıcı olur. Çünkü bilgilerin kullanıma elverişli ve canlı kalması dilsel uygulamaların sürekliliğiyle bağlantılıdır. Arapça rezervin geribildirimle beslenmesiyle öğrenci kabiliyetleri hızla inkişaf eder ve öğrenim sağlam bir yapı oluşturur.

Arapça dil rezervin geriye dönük periyodik denetlenmemesi, çok zahmetle elde edilen bilgilerin unutulmasıyla kaybedilmesi anlamına gelir. Bilgilerin düzenli tekrarlarının yapılmaması ve zaman içinde dil rezervinin oluşmaması durumunda öğrenci ümitsizliğe düşer ve bütün emeklerin boşa gitmesine neden olabilir. Bunu önlemek ve Arapça dağarcığın zenginleşmesi için geçmiş bilgiler, sanki Türkçe-Arapça simültane tercüme yapıyormuş gibi kontrol edilerek geliştirilebilir. Bilinmeyen kelimelerle karşılaşıldığında bunlar bilgi kartlarına yazılmalıdır. Bu yöntemle çok sık ihtiyaç duyulacak kelimeler öğrenilir ve yapısal bilgiler geliştirilebilir.

4.7. Arapça İletişime Bilinçli Aktif Hafızayla Hazırlanınız

Dilsel iletişim, dilsel backgroundun oluşturduğu aktif hafızanın iletişimde etkin olarak kullanımınıdır. İletişim için gereken bilgiler önceden hafızaya kaydedilmemişse, makul ölçülerde iletişimin kurulması adeta imkânsızdır. Çünkü Arapça iletişim, kitap, sözlük ve benzer araçların kullanımıyla yapılabilecek bir eylem değildir. Sadece aktif

hafızanın yani ezberlenen kelime ve yapıların kullanımıyla gerçekleşen bir eylemdir. Yabancı dil öğrenimi, öğrenim alanları arasında aktif hafızayı oluşturan ezbere en çok gerek duyulan alanların başında gelir. “Bir bilgiyi ezberleyerek öğrenmeye çalışmak, bilginin kolaylıkla unutulacağı ve anlaşılmayacağı düşüncesiyle küçümsenmektedir. Hâlbuki bazı öğrenme materyallerinin ezberlenerek öğrenilmesi daha yararlı olabilmektedir.”¹ Yalnız bilinçsiz bir biçimde yapılan ezber ile bilinçli olarak aktif bir hafıza oluşturmak için yapılan ezber bir birine asla karıştırılmamalıdır. Nedeni şu ki; bilgilerin alışkanlıklara dönüşmesi için önce hafızaya alınması gerekir. Çünkü hafızada var olan kelime, yapı ve bilgiler uygulamaya konulabilir.

Bilinçli aktif hafıza oluşturmak için her aşamada okunan kelime, cümle veya metinlerde anlatılan anlam, olay vb. şeyle aynı kelimeler kullanılarak özetlenmelidir. Anlatılan şey her ne ise o mümkün olan en az farkla ve sitili kullanılarak yeniden anlatılmaya çalışılmalıdır. Uygun fırsatları değerlendirerek çevrenizdekilere öğrenmeye çalıştığınız konu hakkında ilginç bulduğunuz fikir veya kelimelerle ilgili konuşulabilir. Daha da önemlisi ezberlenmesi hedeflenen kelime veya cümlelerle ilgili notlar alınmalı ve bunları öğrenci yanında taşınmalıdır. Bu notlarla çeşitli yer ve zamanlarda bilinçli veya bilinçsiz olarak karşı karşıya gelinmelidir. Bunun gibi davranışlar alışkanlık hâline getirilmelidir.

4.8. Arapça Konjonktürel İfadeleri Öğreniniz

Arapça kendi kültüründen soyutlanmış yalın bir dil olarak öğrenilemez. Bütün diller kendi kültürleri içinde neyin nerede söyleneceği ve nasıl ifade edileceğini belirlerler. Kültürel etkiden dolayı söz ancak söylendiği bağlam içinde anlam kazanır ve anlamı belirlemede en etkin rol de kültüre aittir. Kültür, kelimelerin dil içinde hangi bağlamda kullanılacağını belirleyen en önemli yönetsel araçtır. Dolayısıyla Arapça etkili ve doğru iletişim kurabilmek için kültürel bağlamın dilsel öğrenimle koordine edilmesi gerekir. Çeşitli merasim, açılış ve törenlerde söylenen selamlama, kutlama, takdir, taltif, tebrik, övme ve yerme ifadeleri bir bakıma deyimsel anlatıma sahip oldukları için, kullanılış şekil ve konumuyla birlikte öğrenilmelidir. Böyle münasebetlerde söylenecek ifadeler dilbilgisel doğruluktan daha çok kültürel bilgiyle ilişkilidir. Bu sebeple kültürün iletişime etkisinden doğan problemler, Arapça öğrenim problemlerinden farklı düşünülemez. Zira hangi konjonktürde ne söylenip, nasıl davranılacağı çoğunlukla kültürle bağlantılı bir olaydır.

Nerede ne söyleneceğini bilmek için Arapçanın kültürel ve iletişimsel yönüne önem verilmelidir. Arapça bir bakıma İslam kültürünün anahtarı konumundadır. İslâm kültürünün, Arapça iletişimde belirleyici bir unsur olması konjonktürle ilgili ifadelerde önemli bir rol oynar. Deyimsel anlatım ve atasözlerini bilme ve yerinde kullanmanın dile hâkimiyette özel bir önemi vardır. Atasözü ve deyimlerin yerinde kullanımı yabancılik hissini yenmeye yardımcı olduğundan, öğrenciye konuşma cesareti verir, üsluba akıcılık ve güç kazandırır. Kültürel ifadeler doğal konuşma ortamlarında ya da

¹ Ziya Selçuk, *Eğitim Psikolojisi*, Atlas Kitabevi, Ankara 1994; s. 131.

benzer konjonktürlerin yapay olarak anlatıldığı diyalog, kısa hikâye ve romanlar yoluyla öğrenilebilir.

4.9. Bilgilerinizi Her Zaman Yenileyerek Canlı Tutunuz

Arapçayı iletişimde kullanma, öğrenme hedefi olduğuna göre, öğrenilen bilgiler sürekli olarak iletişim alanına aktarılmalıdır. Tekrar bir yandan öğrenmeyi kolaylaştırır diğer yandan da bilgilerin kalıcı hâle gelmesini sağlar. Charles Berlitz: “Bir kelimeyi ya da cümleyi sesli bir şekilde on ya da yirmi kez söylemek aynı cümleyi elli kez okumaktan daha etkilidir. Aynı şekilde, bir kelimeyi ya da cümleyi çalışma kitabınızda elli kez görmeyi onu kafanıza, bir gazetede görmeyi, radyoda, kasette, sinemada ya da bir insanla konuşurken birkaç kez duymanız kadar iyi yerleştiremez”¹ görüşündedir. Bilgilerin her zaman canlı kalması için yeni bir alan olan internet veya elektronik mektup gibi araçlar kullanılarak bir Arap ile yazışma yolları mutlaka aranmalıdır.

Bilgileri her zaman canlı tutmanın bir yolu da daima mükemmel doğru ilerlemeyi sürdürme çabasıdır. “Yalnızca anlamak için çalışmayın. Sıradan insanlardan bazıları, başka dillerde, kendi dillerinden daha iyi anlaşılabilirler. Sizi durmadan hedefinize doğru yaklaştıran daha çok kelime öğrenip gelişmek harika bir duygudur.”² Arapça öğrenilenler sürekli yazılarak tekrarlanmalıdır. Bu teknik bir yandan bilgilerinizi pekiştirirken diğer yandan da Arapça yazı becerinizi geliştirir. Yazılı bir kelimenin okunduğunda veya söylendiğinde anlama, onu iyi bir telaffuzla yerinde kullanma ve doğru bir şekilde yazabilme yeteneği, sizi o kelimenin yöneticisi yapabilir.

Sonuç

Öğrenme eyleminin doğrudan muhatabı olan öğrenci, doğal olarak bu eylemi nasıl gerçekleştireceğini çok iyi bilme hakkına da sahiptir. Öğrenci Arapçayı yabancı dil olarak öğrenmeye başlarken mutlaka neyi, nasıl öğreneceğini öğrenmelidir. Öğrenci, kendi merkezli yaklaşım, yöntem ve tekniklerin oluşturduğu bir öğrenim-edinim stratejileri içindeki rolünü çok iyi bilmek zorundadır. Böyle bir süreçten başarıyla geçebilmek, kendini öğrenmeye nasıl hazırlayacağını, araç ve gereçleri nasıl kullanacağını çok iyi bilmekle mümkündür. Öğrenmeyi öğrenme böyle bir süreçten başarıyla geçebilmenin ana esasıdır. Öğrenimde bu esas ihmal edildiğinden çoğunlukla hedef öğrenme ya gerçekleşmez ya da çok zor gerçekleşir. Sağlıklı bir Arapça öğrenimi, öğrenmeyi öğrenmiş ve sorumluluğunun bilincinde olan bir öğrenciyle gerçekleştirilebilir. Öğrenmeyi öğrenme bilgisi eksik olan bir öğrencinin başarısız olması doğal bir sonuçtur.

¹ Farber, age, s.82.

² Farber,age. s.148.